

Sestaviti in urediti antologijo iz prozaičnega slovstva kakšnega naroda ni lahko delo. Teže je izbirati prozo kot poezijo, ker je predmet še bolj širok, a urednik je vezan na tesne meje. Marsikaj ne more sprejeti, ker je preobširno, drugo iz kakšnega drugega ozira ni primerno, in tako je taka antologija vedno plod najrazličnejših kompromisov.

Brez dvoma srečno je bilo, da je postavil gospod urednik kot za uvod Levstikovega Krpana. Da spada sem, ne more biti dvoma. Kar zadeva druge spise, bi se dalo debatirati o tem, če ne bi bilo mogoče vzeti pripravnejših. Toda tu igrajo vmes tudi subjektivna mnenja, slednjič mora pa tudi urednik imeti svojo pravico. Radovedni smo, kaj prinese drugi del. V prvem delu pogrešamo takih prvovrstnih leposlovcev, kot so: Detela, Erjavec, Trdina, Tavčar. Detela prekaša brez dvoma Stritarja, Stareta, Kersnika, Mencingerja, ki so bili sprejeti. Stritarjeva po Hofmannu ponarejena „Rosana“ je prišla v zbirko, toliko boljših stvari pa ne. Upamo, da se bo v drugem delu to izpopolnilo in da se bo k njim pritegnilo še nekaj boljših modernih: Finžgarja, Meškota, Govekarja, Murnika, Šorlija itd.

Marsikaj bi imeli pripomniti tudi k urednikovem dodatku, kjer pojasnjuje Hrvatoma nakratko zgodovino in značaj slovenskega slovstva. Predvsem se ne strinjamo s tradicionalnim mnenjem o Stritarju. Stritar je bil človek precej plitvega mišljenja, ki si je nekoliko ogledal svet in imel v oblasti slovenski stavek, a ni imel v nobeni stroki temeljite izobrazbe. Njegovi dialogi so smešno prazni, povesti malo izvirne, pesmi vkljub za dotedanji čas lepim verzom brez globljih izvirnejših misli. V svojih slovstvenih pogovorih je strašno dolgovezen in malenkosten, brez globokih načel. Kot literaren kritik si je pridobil dr. Mahnič brez dvoma večjo zaslugo za naše slovstvo kakor pa Stritar.

Dalje so nekam čudno v kot potisnjeni Detela, Trdina, dr. Tavčar in drugi. Diametralno nasprotje med Detelom in Tavčarjem ne obstoji v tem, da je eden konservativen, drugi pa naprednjak, ampak, kot literata ju loči nekaj drugega. Sicer pa jaz tudi ne vidim med njima diametralnega nasprotja, ampak bi raje konstatiral diametralno nasprotje med Detelom, Tavčarjem itd. na eni, a Cankarjem, Meškom itd. na drugi strani. Največja vrlina Tavčarjeva je njegova razkošna predmetnost (tudi, ako se iz drugih ozirov s predmetom ne strinjamo). Cankar in drugi so pa večkrat skoraj brezpredmetni subjektivist. Težko mi je tudi najti logično vez med Trdinom in Cankarjem. Po mojem mnenju sta si ravno ta dva pisatelja popolna antagonist. Trdina se je tako vglobil v ljudstvo, da je večinoma nemogoče določiti, kje se neha narodno blago in začnjenja pisateljevo tvorenje. Cankar se je pa popolnoma odtrgal od našega ljudstva in se je izobrazil po dunajskih kavarnah in krčmah. Pri Trdinu ljudski realizem, a pri Cankarju ne ene postave, ne ene poteze iz našega konkretnega življenja. Kot govore njegovi junaki, ne govori in ne misli nobeden naš človek, za Cankarja so ljudje samo simboli, v katere zavija on svoje nazore.

Da smo vkljub mislim, katere smo pri tej priliki povedali, knjige prav veseli, ni potreba posebej omeniti. Na vsak način pomeni ona pozitiven korak naprej k slovensko-hrvaški vzajemnosti.

Dr. L. L.

Minka Govékar: **Dobra gospodinja**. Ljubljana 1908. Strani 226.

Mnogo lepega in dobrega pove znana pisateljica v tej knjigi našim ženam in dekletom. V resnici žal nam je, da je ne moremo priporočati brezpogojno. Njena glavna napaka je, da stoji na popolnoma materialističnem stališču. „Dobra gospodinja“ bi morala dati našim gospodinjam odgovor na vsa njih se tičočja vprašanja življenja, materializem je pa jako površen sistem, ki pusti ravno najvažnejša in najbolj pereča vprašanja brez odgovora. Zakaj mora biti naša gospodinja „dobra“, zakaj mora dobro voditi dom, vzgajati otroke, ljubiti svojce in narod? Na to vprašanje nam materialist ne more odgovoriti. Materializem oropa gospodinjo najsilnejših povodov za dobro delovanje in najuspešnejših sredstev za dobro vzgojo otrok in ohranitev rodbinske sreče.

Materialistično stališče je torej glavna in temeljna napaka knjige. Drugače so pisani strokovni članki dobro, nekateri naravnost izvrstno. Strinjamo se tudi s članki „Ženska in omika“, „Mati in gospodinja na kmetih“ — za posamezne, nekoliko netočne stavke se ne bomo prepirali —. Puhlost materializma se najbolj občuti v članku „Mati — vzgojiteljica“. Ugaja nam pa, da je v članku „Alkoholizem in ženstvo“ tako odločno poudarila protialkoholno stališče. Upajmo, da se ji bo kdaj posrečilo, prepričati slovenske narodne dame, da zanje ni dostojno, za narod pa ne koristno, ako služijo pri narodnih veselicah za natakariče. V zadnjem oddelku „Državljanke“ stopi zopet močnejše na dan materialistično stališče pisateljice. V odstavku „Razporoka in ločitev“ ne loči dovolj med „impedimenta dirimentia“ in „separatio a toro et mensa“. Dasiravno se izraža močno previdno, vendar izgleda včasih, kot bi odobraval razporoko. V sklepnem odstavku nastopi krepko za politično enakopravnost žensk. Kot že omenjeno, se knjiga radi svojega materialističnega stališča ne more priporočati.

Dr. L. L.

05960

Hrvaška.

Dr. Stjepan pl. Miletić: **Iz raznih novina**. Probrani sastavci o kazalištu i književnosti, II. — 80. Str. 304. Cena 2 K. — To je posmrtna knjiga prezgodaj umrlega dr. Miletića, s katerim so izgubili Hrvatje darovitega, vsestransko delavnega književnika in požrtvovalnega domoljuba. Ljudje, kakor Miletić, se redko najdejo. Poleg s posvetnim bogastvom je bil obdaran z duševnimi blagrin in s plemenitostjo srca; k temu si je pridobil še svetovno naobraženost in vse to je posvetil v prospeh književnosti in umetnosti svoje domovine. Čeravno se je moral zaradi bolezni še pred štiridesetim letom svoje starosti umakniti javnemu delovanju, si je vendar s svojimi deli v zgodovini hrvaške književnosti in hrvaškega gledališča z neizbrisljivimi črkami začrtal ime.

Miletići so od starine iz Bosne. V času turških bojev so se preselili v Senj (kjer je živel kanonik Dominik Miletić, ki je bil l. 1627. povzdignjen v plemski stan), a kasneje so se nastanil v vojni Krajini, kjer so poprijeli pravoslavje. Oče Miletićev, Štefan, porojen l. 1805. v Petrinji, je bil častnik in se je oženil z Marijo Popovićevo, hčerjo bogatega zagrebskega